

Danskfaget - mellem forskningsviden og professionsviden

Hvad karakteriserer forskerens og lærerens tilgang til danskfaget - og kan man karakterisere bestemte vidensformer i relation til dette spørgsmål?

Jens Jørgen Hansen

Videncenterleder, UC Syd

jjh@ucsyd.dk

Intro

I Dag har jeg været med den lille Klasse ude at se hvor Blomsterne gror. Vi rørte ikke Planterne på den Tur. Vi begynder med at være ærbødige over for Blomsterne, og hvorfor ikke vise en Mælkebøtte lige saa meget Respekt som en Minister? Jeg har da heller ikke endnu ladet den lille Klasse skille Blomster ad og tælle støvdragere. Jeg ved ikke hvor den Daarskab kommer fra at man skal begynde med at skære Blomsterne itu og tælle Kønsorganer. Systematikreligion! Nej, først lærer vi dem at kende på det de har klædt sig i og staar og viser frem. Og saa faar de Navne. Blomsterne skal som alle Ting der betyder noget gro i selve sproget og være levende der, komme vort Liv ved, før vi spiller lærde, før vi spiller Videnskab. (Hansen 1955, 145).

Funktionssystemer

- Moderne samfund er karakteriseret ved uddifferentiering af opgaver i forskellige funktionssystemer: det politiske system, retssystemet, uddannelsessystemet
- Funktionssystemer kigger på verden på bestemte måder – eller gennem såkaldte medier: Videnskaben kigger på verden gennem mediet *sandhed*, erhvervslivet kigger på verden gennem mediet *profit*, det politiske system kigger på verden gennem mediet *magt* (hvad er der for flertal for og hvad er der ikke) og uddannelsessystemet kigger på verden gennem mediet *den lærende/eleven*
- Funktionssystemer bestemmer sig selv i forhold til sig selv og danner sit eget billede af omverdenen med henblik på at reducere kompleksitet og på at kunne operere. Omverdenen er altid mere kompleks end systemet.

Videnskab og Uddannelse

Funktion system	Funktion	Ydelse	Kode	Medie	Program
Videnskab	At frembringe ny viden	At meddele om ny viden	Sand/falsk	Sandhed	Teori og metoder
Uddannelse	Formidling ----- Karriere-selektion	At undervise ----- At selekttere	Formiddelbar/ikke formiddelbar viden ----- God/dårlig præstation	Den lærende ----- Den lærendes præstation	Didaktiske teorier, læse- og undervisningsplaner ----- Eksamen, prøver, test

Tilgange til pædagogisk forskning

- Grundforskning: formulering af nye principper for fx tekstpædagogik, tekstlæsning, sprogpædagogik, som kan komme til at fungere som programmer eller principper for den pædagogiske praksis
Ex Gardners teori om mange intelligenser, Qvortrups vidensformer, Fjords "Ny kritik" mv.
- Empirisk forskning: Udgangspunkt i den pædagogiske praksis forsøg med nye metoder eller nye typer læremidler og dermed er optaget af at afdække hvilke effekter disse har eller skabe evidens om, hvilke der er bedst.
Ex Borstrøms et. al 1999 "Sådan lærer børn bedst at læse"

Forskningsviden - Professionsviden

	Forskningsviden	Professionsviden
Institutionelle vilkår	<p>Forudsætter en åben, uforudsigelig fremtid med flere problemer end løsninger</p> <p>Er optaget af at skabe ny og generaliserbar viden, forklare og forstå – producerer også usikkerhed</p> <p><i>EX: Hvordan lærer børn bedst at læse? (Borstrøm et. al 1999)</i></p> <p><i>”Søren og Mette” er ”særligt effektivt i forbindelse med læsetillegnelsen” – men kan man slutte sig fra læsebogens kvalitet til pædagogisk kvalitet?</i></p>	<p><i>Rolleasymmetrien:</i> Undervisningens formål iscenesættes af læreren, men succes afhænger af elevernes selektioner, der kan konditionere lærerens performance</p> <p><i>Den gode intention:</i> eksplicitering af undervisningens formål + sigte efter at eleven kan forholde sig – balanceret kompleksitetsforøgelse.</p> <p><i>Interaktion:</i> Undervisning er karakteriseret ved interaktion – gensidig iagttagelse.</p> <p>-tjener til at fokusere på, fastholde og udfolde undervisningens temaer</p> <p>-muliggør en <i>fortrolig omgang med ikke-viden.</i></p>

Forskningsviden - Professionsviden

<p>Anvendelse</p>	<p>Kan anvendes direkte, logisk og problemløst.</p> <p><i>De sproglige principper og læseteoretiske design kan adapteres af forlagene i udviklingen af nye læsesystemer</i></p>	<p>Intention om udviklings- eller forandringsprocesser: fra syg til rask – fra uddannet til uddannet – der kun realiseres i en social praksis.</p> <p>Derfor usikkerhed ved succes: patienten dør, eleven dumper til eksamen</p>
<p>Metoder</p> <p>Lære middel .dk</p>	<p>Teknisk rationalitet</p> <ul style="list-style-type: none"> -En situation betragtes udefra gennem en teoretisk optik (validitets- og reliabilitetskriterier) -viden om midlers effekt -teori kan foreskrive praksis <p><i>Bestemte kriterier for analyse (hyppige ord, lydrette ord, ordlængde, sætningslængde, omfang af læsetekst mv)</i></p> <p>Nationalt videncenter for læremidler</p>	<p>Praktisk erfaring</p> <ul style="list-style-type: none"> -kan ikke transformere den praktiske vidensform til teknik, forstået som procedure eller metode -enhver situation er unik, men kan ses i lyset af ens erfaringer med tidligere situationer -effekter kan ikke transporteres rundt i det pædagogiske system, fordi man hverken kan neutralisere læreren eller eleven

Forskningsviden - Professionsviden

Sikkerhed	Legitimeret af videnskabelige principper (teknisk rationel tilgang)	Legitimeret af erfaring og gennemprøvede rutiner
Formidling	Faglig formidling: <i>overføre</i> den viden man har.	Benytter en viden, man ikke underviser i eller overfører: <i>"Eleverne i folkeskolen undervises ikke i og med litteratur, for at de skal blive litteraturmagistre"</i> Fælles Mål i dansk Den professionelle handling beskrives ofte som en form for tavs viden, som er situeret i handling – den professionelle kan gøre noget uden at kunne ekspliciterer eller gøre rede for denne kunnen

Forskningsviden - Professionsviden

Genstandsfelt	Afgrænsede, definerede situationer eller objekter – med forskeren på analytisk og observerende afstand til praksis.	Et socialt forhold. I det man forholder sig til noget (fx en elev), forholder man sig også til hvordan det andet, eleven forholder sig. Eleven kan selvforholde.
Succeskriterier	Hvad er sandt	Hvad virker i praksis? <i>En lærebog er en brugsting og må bedømmes som sådan. Hvilke muligheder giver den i de undervisningsmæssige sammenhænge, den indgår i?</i> <i>Analyser af lærebøger, der glemmer dette perspektiv, har meget begrænset pædagogisk værdi. (Schnack 1995, 216)</i>

Undersøgellesdesign – læremidlers funktionalitet

- Læremidlets design: Vidensaspekter, undervisningsaspekter, læringsaspekter

Didaktisk rum:

Læreres didaktiske iscenesættelse
læremidlet

Undervisningsrum:

Læremidlets funktion i praksis under
bestemte rammefaktorer

Refleksionsrum:

Lærere/elevs vurdering og evaluering
af læremidlet

Pædagogisk funktionalitet som generelle kriterier

- brugervenlighed i betydning let at bruge og let at forstå
- at læremidlets didaktiske blik, dvs. forestillinger om fagsyn (hvorfor), fagindhold (hvad) og metoder (hvordan) svarer til lærerens didaktiske blik
- at læremidlet *understøtter* klasserummets logik og de pædagogiske opgaver som ligger i den pædagogiske interaktion – læreren kan *handle* med læremidlet
- at læremidlet *understøttes* af de undervisningsmæssige rammefaktorer og den organisatoriske kontekst